

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ
ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻ

ԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎՈՅ

ԲԱՑՈՒՄ 1874 ԱՄ ԻՆ

ՆԻՍՏ ԺԳ.

31 ՅՈՒՆՎԱՐ 1875

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Յ. ԳԱՎԱՅԵԱՆ

1875

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ

ԲԱՅՈՒՄ 1874 ԱՄԻՆ

ՆԻՍՏ ԺԳ

31 ՅՈՒՆՎՈՐ 1875

ՆԱԽԱԳԱՀ. — ՏԷՐ ՆԵՐՍԷՍ ՍՐԲԱԶԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐԲ
 ԱՏԵՆԱՊԵՏ. — ՅԱԿՈԲ ԿՈՍՏԱՆԴ ԷՅԷՆՏԻ (Գ. Ատնասյան)

ՅՈՒՅԱԿ ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԵՍՓՈՒԱՆԱՅ

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԵՐԵՍՓՈՒԱՆՔ

ԵԿԵԴԵՑԱԿԱՆՔ

1. Թագուս եպիսկ.
2. Գրիգոր «
3. Խորեն « Նար Պէժ
4. Գարեգին վ. Թաթարեան
5. Մատթէոս « Իզմիրլեանց
6. Խորեն « Կիրոյեանց
7. Կարապետ « Սերոբեան
8. Ներսէս « Ասլանեան
9. Ամբրոսիոս « Իսկէնտէրեանց
10. Հմայեակ « Դիմաքեան Բ.
11. Յովհաննէս « Փափաղեան Բ.
12. Յովհաննէս Բ. Մկրեան
13. Գէորգ « Արծրունի Բ. Պ
14. Գրիգոր « Աճէմեան
15. Խորեն « Փէշիվանեան Բ.
16. Յարութիւն « Սերոփրեան
17. Սեբաստ « Մայր Եկեղեց. Բ. Պ
18. Արիտասկէս « Մամբրեան
- 19.
- 20.

ԱՆՆԱՐՀԱԿԱՆՔ

(Ա. վ. իճակ)

Դոկտորատ, Կեանքի փառաւոր
 Դոկտորատի դուքս

21. Սենեքերիմ Մանուկեան Բ. Պ

- Բ. Բացակայութիւն առաջին
- Բ. 2 Բացակայութիւն երկրորդ
- Բ. Պ Բացակայութիւն բանասեր պատճառաւ
- Հր. Հրամարեալ

22. Պօղոս Ժամակոչեան
23. Յակոբ Յրէնկեան
24. Բարթոլ Քիւրքճիպաշեան
25. Գէորգ Ստիմարաճեան
26. Ն. Ուստինեան
27. Պօղոս Պանասեան
28. Եսայի Անուխեան Բ.
29. Մանուկ Արապեան Բ. Պ
30. Պօղոս ձեւաճեան
31. Բարսեղ Հալաճեան
32. Գրիգոր Ղէրպէրեան Բ. Պ
33. Պետրոս Քէրէտեան Բ.
- 34.
- 35.
- 36.
- 37.

(Բ. վ. իճակ)

Պէշիվանց

38. Կարապետ Ս. Իւթիւճեան
39. Յարութիւն Մարգարեան
- 40.

Էնիզափոս

41. Համբարձում Իփէկեան
42. Խաչատուր Ղազարոսեան Բ.
43. Կարապետ Գ. Փափաղեան
- 44.

Դոկտորատ Ս. Խաչ

45. Յովակի Ս. Մաղլեան Բ.
46. Սերոբէ Պամաճեան
- 47.
- 48.

Դոկտորատ Ս. Կարապետ

49. Ալեքսան Սարգսեան Բ. Պ
50. Միհրան Պաշտէրափաղեան
51. Յովհաննէս ձեւաճեան
- 52.

(Գ. վ. իճակ)

Յերա

53. Գրիգոր Սէլիմիճեան
54. Տէրեմաք Մ. Երեմեան
55. Միքայէլ Մամիկոնեան
56. Արիկ Ունեան Բ.
57. Ստեփան Խնդիրեան Բ.
58. Նշան Քաղաղեան
59. Մարտիրոս Յ. Տիլէեան
- 60.
- 61.

Դասում փառաւոր

- 62.

Միջագիտ

63. Յակոբ Պ. Նորամեկ Բ. Պ
64. Յակոբ Կասամեղեան
65. Տէգրան Եռաս. Ֆեան Բ. 2
66. Կարապետ Պ. Պերեանց
- 67.

Պէշիվանց և Դարաթիւ

68. Յարութիւն Մէրեմ-Գուլի Բ. (Գ. վ. իճակ)

Դոկտորատ Ս. Խաչ և Դոկտորատ

69. Ստեփան Պէշիմիճեան
70. Յովհաննէս Էսաեան Բ.

ի միասին աննկելով ամենքս ալ Աղղին հաւասարապատիւ երեսփոխաններն ենք : Ասի ճիշդ չէ . ես ըսած էի . այս ժողովն միջոցառումները անհարգութեամբ շարունակելու չենք . միայն ինչպէս ինքեանքն քննարկելու արտաքին իրաւունքներն ալ : Ասի ճիշդ չէ . ես ըսած էի . այս ժողովն միջոցառումները անհարգութեամբ շարունակելու չենք . միայն ինչպէս ինքեանքն քննարկելու արտաքին իրաւունքներն ալ :

Նոյն երեսին նոյն սխնակին վերջը Ատենապետ էֆէնտիին կողմէ սա խօսքը գրուած է առ իս ուղղուած . « Զեր այդ գրատուութիւնները նախընթաց նիստին կը վերաբերին եւ անոր մէջ պէտք էր ընելք . . . » : Ասանկ խօսք մը Ատենապետ էֆէնտիին կողմէ լսած չեմ . միայն սա խօսքը լաւ կը յիշեմ որ ըսաւ . Զեր Կարէնի խօսքն ուր էր : Ասի ճիշդ չէ . ես ըսած էի . այս ժողովն միջոցառումները անհարգութեամբ շարունակելու չենք . միայն ինչպէս ինքեանքն քննարկելու արտաքին իրաւունքներն ալ :

ԱՍԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Շատ կարեւոր է որ այդ խօսքս դուք չէք լսած :

ԻՓԷԿՏԵԱՆ Է. ԷՖ. — Ուրիշի մ'ալ խօսք ուղղեցիք՝ Ատենապետ էֆ. թերեւս անոր ուղղած լինիք , ինձ չը վերաբերիր :

186 երեսին Ա. սխնակին մէջ Վարչութեան կողմէ Բ. Կրան ներկայացուած Թագրիբին օրինակը կարդացուելէն ետեւ ես ըսած ըլլամ թէ « Այդպիսի որոշում մ'եղած չէր , ես կը զարմանամ թէ ինչպէս Վարչութեան գացեր եւ Թագրիբ եղեր է » : Այս տեղ ալ անճշդութիւն կայ . կարդացուելէն ետքը չէր որ այդ գրատուութիւնն ըրի . վասն զի լաւ գիտեմ որ որոշում եղած էր Մահմանապետութեան փոփոխեալ արամադրութեանց կէտերը Բ. Կրան վաւերացմանը ներկայացնելու . այլ երբ Ատենապետ էֆէնտիին Թագրիբը կարդալու միջոցին սա կէտին հասաւ թէ որով (Սահմանադրութեան) 59 և 27 և 40 և 367-րէն արտաքին իրաւունքները անհարգութեամբ շարունակելու չենք . միայն ինչպէս ինքեանքն քննարկելու արտաքին իրաւունքներն ալ :

Ասի ճիշդ չէ . ես ըսած էի . այս ժողովն միջոցառումները անհարգութեամբ շարունակելու չենք . միայն ինչպէս ինքեանքն քննարկելու արտաքին իրաւունքներն ալ : Ասի ճիշդ չէ . ես ըսած էի . այս ժողովն միջոցառումները անհարգութեամբ շարունակելու չենք . միայն ինչպէս ինքեանքն քննարկելու արտաքին իրաւունքներն ալ : Ասի ճիշդ չէ . ես ըսած էի . այս ժողովն միջոցառումները անհարգութեամբ շարունակելու չենք . միայն ինչպէս ինքեանքն քննարկելու արտաքին իրաւունքներն ալ : Ասի ճիշդ չէ . ես ըսած էի . այս ժողովն միջոցառումները անհարգութեամբ շարունակելու չենք . միայն ինչպէս ինքեանքն քննարկելու արտաքին իրաւունքներն ալ :

զած եւ նախորդ Կրանին կողմէ Վարչութեան հաղորդուած է Բ. Կրան ներկայացնելու համար : Այս պատասխանն Ատենապետ էֆէնտիին Թագրիբին ընթերցումէն ետեւ չէր կրնար եւ պէտք ալ չէր տալ , վասն զի ես ընթերցման միջոցին ընդմիջմամբ ըրի իմ գրատուութիւնս :

ԱՍԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Ես իմ գրատուութիւնս ըրած եմ , զայն գիտեմ :

ԻՓԷԿՏԵԱՆ Է. ԷՖ. — Ես կը հասկնամ թէ սղագրութիւն չեղած ատեն կարելի չէ ամեն բան տեղն ի տեղն արձանագրել , սակայն սղագրութիւն չկայ ըսելով այսպիսի սխալումներն ալ ներելի չեն կրնար ըլլալ . ուստի պէտք է որ Ատենապետ էֆէնտիին ուղղութիւնը խնդրեմ այս մասին :

ԱՍԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Ես ալ պէտք է խնդրեմ որ գիւսանապետներն ալ կ'արձանագրեն :

ԻՓԷԿՏԵԱՆ Է. ԷՖ. — 187 երեսին Բ. սխնակին մէջ թերի գրուած է սա խօսքս . Այս որոշումը անհարգութեամբ շարունակելու չենք . միայն ինչպէս ինքեանքն քննարկելու արտաքին իրաւունքներն ալ :

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Ք. ԷՖ. — 168 երեսին Ա. սխնակին մէջ սա խօսքս թէ « որչափ վանքեր հաշիւ չեն տուած » թերի է եւ սխալ ըլլայ այսպէս . որով թէ 160 լուր անկէս ի բացումն էր 160 լուրէն և 169 լուրէն Կարէնի և Աղղիի արտաքին իրաւունքները անհարգութեամբ շարունակելու չենք . միայն ինչպէս ինքեանքն քննարկելու արտաքին իրաւունքներն ալ : Ասի ճիշդ չէ . ես ըսած էի . այս ժողովն միջոցառումները անհարգութեամբ շարունակելու չենք . միայն ինչպէս ինքեանքն քննարկելու արտաքին իրաւունքներն ալ : Ասի ճիշդ չէ . ես ըսած էի . այս ժողովն միջոցառումները անհարգութեամբ շարունակելու չենք . միայն ինչպէս ինքեանքն քննարկելու արտաքին իրաւունքներն ալ : Ասի ճիշդ չէ . ես ըսած էի . այս ժողովն միջոցառումները անհարգութեամբ շարունակելու չենք . միայն ինչպէս ինքեանքն քննարկելու արտաքին իրաւունքներն ալ : Ասի ճիշդ չէ . ես ըսած էի . այս ժողովն միջոցառումները անհարգութեամբ շարունակելու չենք . միայն ինչպէս ինքեանքն քննարկելու արտաքին իրաւունքներն ալ : Ասի ճիշդ չէ . ես ըսած էի . այս ժողովն միջոցառումները անհարգութեամբ շարունակելու չենք . միայն ինչպէս ինքեանքն քննարկելու արտաքին իրաւունքներն ալ :

ՊԱՌՆԱՍԵԱՆ Պ. ԷՖ. — 166 երեսին մէջ Նախաձեռնութեան գիւսանակին կողմէ ներկայացնելու տեղեկագիր մը կը տեսնեմ , որ իրբեւ

նոյն գիւսանակին անդամ իմ ալ ստորագրութիւնս կը կրէ : Այդ տեղեկագիրն ներկայացումն աւանդարանօք եւ քիչ մ'ալ անկանոնաբար եղած է . աւանդարանօք կ'ըսեմ՝ վասն զի զեռ վերջնական կերպով որոշուած չէր ներկայացրուել , եւ անկանոնաբար կ'ըսեմ՝ վասն զի նոյն Կրանին Ատենապետն որ է Ռուսինեան էֆէնտի , չէ ստորագրած , եւ առանց ատենապետին ստորագրութեան ներկայանալն անկանոնութիւն մ'է , սակեց կ'երեւի թէ տակաւին խորհրդածութեան կարօտ էր նոյն տեղեկագիրը , եւ տակաւին չը հաստատուած եւ անկատարութեան վիճակի մէջ ժողովին ներկայացուեր է :

ՌՈՒՍԻՆԵԱՆ ԷՖ. — Ատենապետ էֆէնտի իմ լուրս թէ տեղեկագիրն Փափագեան էֆ. կարգաց նոյն տեղեկագիրը . ահա սխալը հոս է . տեղեկագրերը Պատենապետ էֆէնտին է եւ չէ թէ Փափագեան էֆէնտին . միայն այս սխալը ըսուելի պէտք է :

ԿՐՃԻԿԵԱՆ Յ. ԷՖ. — Վերջընթեր նիստին մէջ որուն ներկայ չէի , Նախաձեռնութեան գիւսանակին մէջ տեղեկագիրը ներկայացուեր է , որ Իփէկեան էֆէնտիին 10 հարցմանց կը վերաբերի , եւ այս կարգէն է նաեւ Հովուեան եւ Պոյաճեան էֆէնտիներուն հետ իմ հրաժարականի խնդիրս , հոն ըսուած է թէ ասանք ժամանակին չուղեցին բացատրութիւն տալ իրենց հրաժարականի մասին , Հիմնական սխալ մը կայ հոս՝ զոր կ'ուզեմ շտկել , չէ թէ ըողոք ընելու ձեւով , այլ լուր առաջարկութեան ձեւով . . . :

Ատենապետ էֆէնտին թող չը տուալ չարունակել յիշեցնելով Կրճիկեան էֆէնտիին թէ վերջընթեր նիստի ատենապետութեան վրայ գրատուութեան ժամանակն անցած է , եւ պէտք է որ նախընթացին վրայ գրատուութիւն եթէ ունի՝ ընէ . իսկ անցեալին վրայօք որ եւ է բողոք կամ առաջարկութիւն եթէ ունի՝ պէտք է ըստ կանոնի զրաւ որ կերպով ներկայացնէ Կրանին :

ՓԱՓԱՉԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Նախաձեռնութեան գիւսանակին երկու անգամը ատենապետութեան վրայ իրարմէ տարբեր գրատուութիւններ ըրին այս ժողովին մէջ , հարկ եղաւ եւ ինձ պատասխանել :

Պատենապետ էֆէնտիին գրատուութիւնը տեղի չունի , վասն զի ինչպէս կ'երեւի , տեղեկագիրը զեկտ . 20 թուականը կը կրէ . այն նիստին օրակարգն էր Վերաբնութեան խնդիրը , եւ Նախաձեռնութեան գիւսանակին արդէն չատ մը նիստեր ըրած , վիճարանած եւ որոշած էր իր տեղեկագիրը . միայն Թագրիբն ժողովոյ առաջարկութեան մասը անորոշ մնացած էր . եւ զեկտ . 20 ի նիստին՝ ես առաջարկեցի Պատենապետ էֆէնտիին որ եթէ կ'ուզէ , ինք ալ համաձայն կրնայ ըլլալ Ռուսինեան էֆէնտիին եւ Թագրիբն ժողովոյ առաջարկութիւնը աւելցնել . բայց ես այդ առաջարկութիւնը չեմ ընդունիր : Ասով տեղեկագիրը եւ թողելու հարկ չմնաց . վասն զի Պատենապետ էֆէնտին այնպէս ըրաւ , ստորագրեց եւ ինձի յանձնեց տեղեկագիրը : Ռուսինեան էֆէնտիին գրատուութիւնը միայն տեղեկագրերի մասն է , եւ տեղեկագրերը Պատենապետ էֆէնտին է կ'ըսէ . մինչդեռ նա ներկայ չէր անցեալ նիստին : Ասկէ աւելին չեմ ուզեր խօսիլ այս նիստին վրայ :

Ատենապետ էֆէնտին վրայ գրատուութիւններն աւարտելով , քուէի գրուեցաւ եւ ՂՆՊՈՒՆՈՒՆԵԱՆ :

Ատենապետ էֆէնտին Օրակարգին անցնելէ առաջ ծանոյց ժողովին նախ թէ երեսփոխաններէն ոմանք անձնական տկարութեան պատճառաւ այսօր ժողովն բացակայ մնալու տարիքուած ըլլալին յայնմ ևն , որք են՝

Տէր Սի. քիսա քահանայ Մայր-եկեղեցւոյ Տատեան Յարութիւն պէյ

Նորատունկեան Յակոբ	էֆէնտի
Մանուկեան Սենեքերիմ	»
Մուրատեան Մկրտիչ	»
Օսեան Նշան	»
Ալթունեան Ասաբել	»
Պէրպլերեան Գրիգոր	»
Մելիքեան Նիկողայ	»

Երկրորդ՝ Ատենապետ էֆէնտին ժողովոյն ներկայեց Վարչութեան Քաղ. ժողովոյ կողմէն եկած այգային արոց վերաբերեալ կանոնական ծրարիւրը , որ կարգացուեցաւ . ահաւասիկ պատճէնը .

ՄԵՐԱԳԻՐ ԱՉԳԱՅԻՆ ՏՐՈՑ

Ազգային Վարչութեան Գաղաքական ժողովս կեդրոնական տրոց բաշխման եւ հաւաքման խնդիրն ի նկատողութիւն առնելով հարկ դատեց այն մասին ծրագիր մը պատրաստել զոր աւասիկ կը փութայ ներկայացնել ազգային ժողովոյդ ի պարտուպատշաճ անօրէնութիւն :

Գաղաքական ժողովս հարկ կը համարի նաեւ յաւելցնել թէ Սահմանադրութեան 95 բր . յօդուածին տրամադրութեան համեմատ գաւառներուն կողմէն կեդրոնական սնտուկին տրուելու մինչեւ ցարդ սովորութիւն կը զարթոյն բաշխման եւ հաւաքման եղանակի խնդիրն բոլորովին Ազգային ժողովոյդ պատկանելով , Գաղաքական ժողովս իւր ներկայ ծրագրին մէջ այդ մասին կարծիք մը յայտնելն արժան չդատեց :

Որոշման տրոց վերաբերեալ կանոնադրութիւն

1. Ամէն ազգային անհատ որ չարհազաս է եւ վաստակի ու շահու տէր եւ իւր բնակութիւնը Պօլիս հաստատած , պարտական է կեդր. սնտուկին տարեկան տուրք մը տալու :
2. Այս տուրքը ութն աստիճանի բաժնուած է . այսինքն Ա . 500 . Բ . 250 . Գ . 200 . Դ . 150 . Ե . 100 . Զ . 75 . Է . 50 . Ը . 25 :
3. Առ նուազն 75 դրշ . տարեկան տուրք վճարողն ըստ Սահմանադրութեան երեսփոխանական ընտրող եւ ընտրելի ըլլալու իրաւունք կ'ունենայ :
4. Թաղ . խորհուրդները պիտի հրաւիրեն ի խորհրդարան իրենց թաղին մէջ բնակութիւն հաստատող եւ տուրք տալու կարողութիւն ունեցող ազգայինները , եւ հետեւին համահաճութեամբ պիտի որոշեն տալու տուրքին որքանութիւնը , զորն որ պիտի հաստատէ նոյն ազգայինը իւր ստորագրութեամբը յատուկ տետրակի մը մէջ :
5. Տրոց վճարումը գիւրացնելու համար տարեկանը երկու վեցամսեայ բաժիններու բաժնուած է , եւ տարեկանը մէկ անգամն չկրցող վճարողները երկու վճարմամբ պիտի հատուցանեն , վեց ամիս անգամ մը վեցամսեայ բաժինն վճարելով կանխիկ :
6. Գաղաքական գործոյ մը համար Պատ-

րիարքարան կամ Թաղ . խորհուրդներուն ղրմող ազգայինէ մը պայմանաժամէն երեք ամիս ետքը տակաւին անվճարելի ձգուած ու ղրղուած տուրքերն առնուելէն ի դատ նաեւ տուրքին վրայ 10 առ % իբր տուգանք պահանջուելէն ու առնուելէն ետքը նոյն անձին գործը պիտի տեսնուի :

7. Տուրքին տրուած ըլլալը պիտի հաստատուի վճարողին քովը գտնուած ընկալադրէն , որ ստորագրեալ պիտի ըլլայ հաւաքելէն կեդր. սնտուկին գանձապահէն եւ Պատրիարքարանի կնքով վաւերացեալ :

8. Մէկն իր տուրքը ստորագրելէն ետքը նոյն տարուան տուրքին մէկ մասը կամ ամբողջը անվճար մնալով եթէ վախճանի , այդ պարտքը ընտանիքը կամ ժառանգորդը վճարելու պարտական է :

9. Ամէն Թաղ . խորհուրդ պարտաւորեալ է ամէն տարի յատուկ ցուցակով մը հաղորդել կեդր. Վարչութեան իւր թաղը նոր եկողները եւ ուրկէ գալերնին , գացողները եւ ուր երթալին , նոր շահու տէր եկողները , իրենց աստիճանին փոփոխութիւն ուղղները եւ վերջապէս վախճանողները :

10. Տուրքը Վարչութեան կողմէ ընտրեալ ընդհանուր հաւաքիչներու ձեռքը պիտի հաւաքուի , հաւաքեալ գումարին վրայ 5 էն մինչեւ 10 առ % հաւաքչաց պիտի տրուի իբր ծախք եւ վարձատրութիւն :

11. Ամէն գաւառաբնակ հայ որ չարհահաս է եւ վաստակի ու շահու տէր , պարտաւորեալ է իր բնակած գաւառին ազգային գաւառական սնտուկին տարեկան տուրք մը տալ :

12. Այս տուրքը եօթն աստիճանի բաժնուած է , Ա . 150 . Բ . 100 . Գ . 75 . Դ . 50 . Ե . 25 . Զ . 12 . Է . 6 :

13. Չորրորդ յօդուածին համեմատ ինչպէս Պօլսի թաղերը՝ նոյնպէս եւ գաւառները Թաղ . խորհուրդը պիտի հրաւիրեն ի խորհրդարան իրենց թաղին մէջ բնակութիւն հաստատող եւ տուրք տալու կարողութիւն ունեցող ազգայինները եւ հետեւին համահաճութեամբ պիտի որոշեն տալու տուրքին որքանութիւնը , զորն որ պիտի հաստատէ նոյն ազգայինը իւր ստորագրութեամբը յատուկ տետրակի մը մէջ :

14. Տուրք վճարողաց ընդհանուր ցանկը ինչպէս ի Կ . Պօլիս Թաղ . խորհուրդը՝ նոյնպէս

ալ գաւառաց մէջ Թաղական եւ Գիւղական խորհուրդը կը շինեն եւ վաւերացեալ մէկ օրինակը Գաւառական Վարչութեան կը ղրկեն եւ Գաւառական Վարչութիւնն ալ կեդրոնական Վարչութեան :

15. Հաւաքման եղանակը ամէն մէկ գաւառ իրեն յարմար եղած եղանակաւ կը տնօրինէ :

16. Չանազան տեղեր պանդխտող գաւառացին՝ ընտանեօք բնակութիւն հաստատած տեղի ազգային սնտուկին կը վճարէ իւր տարեկան տուրքը :

17. Գաւառական այս տուրքն 1875 մայիս 1 էն պիտի սկսի գործադրութեան , 50 Յունվար 1875

ԴԻՂԱՆ ԱՉԳ . ՎԱՐՁՈՒԹԵԱՆ

ԲԱՂԱՔԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՈՅ

ԱՏԵՆԱԳՊԻՐ Վ.ԱՍՆ ԱՏԵՆԱՊԵՏԻ

Մ. ՄԱՄԿՈՆԵԱՆ Ս. Գ. ԿՈՍՏԱՆԴ

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ . Կանոնադրութեան 77 յօդուածին համեմատ այս Մրագիրը Համարակալութեան ղրկանին յղելի խնդիր մ'ըլլալով , կը պարտաւորիմ ժողովին կամքը հարցնել թէ կ'ուզէ արդեօք նոյն Դիւանին յղել :

ԻԻԹԻԻՃԵԱՆ Կ. ԷՖ . Կ'առաջարկեմ որ այս Մրագիրը տպագրեալ հաղորդուի բոլոր երեսփոխանաց , որպէս զի ժամանակ ունենան կանխաւ նկատողութեան առնելու եւ ղրտողութիւննին պատրաստելու :

ԱՏԵՆԱԳՊԻՐ ԷՖ . Առանձին տպագրութեան հարկ չկայ , որովհետեւ այսօրուան ատենադրութեան մէջ պիտի անցնի եւ հրատարակուի :

ՆԱԽԱԳԱՋ ՍՐԲԱՋԱՆ . Այս տուրքի խընդիրը շատ ստիպողական է եւ պէտք է շուտով նայուի վերջանայ . վասն զի առանց ասոր երեսփոխան էֆէնտիները չեն կրնար իրենց խօսքերը ճշդիւ արձանագրելու կարող զիւանագլխները գտնել հոս :

Ատենապետ էֆէնտին քուէի դրաւ Քաղ . ժողովոյ Մրագիրը , եւ ժողովը միաձայնութեամբ ԸՆԴՈՒՆԵՑ Համարակալութեան ղրկանին յղել զայն :

Երրորդ՝ Ատենապետ էֆէնտի ժողովին ներկայեց զանազան երեսփոխանաց կողմէ մատուցուած մէկ քանի դրաւոր առաջարկութիւններ , որք կարգացուեցան յետագայ կարգաւ :

Առաջարկութիւնը Մանեսապետի խնդրով ինչ ինչ յորոսածոց քարեփոխութեանց :

Յօդ. 2. Տեղապահը ցանկի մը մէջ նշանակէ այն եպիսկոպոսաց եւ վարդապետաց անունները , որոնք Օսմանեան հողին վրայ մէկ քանի տարի առաջնորդութեան , վանահայրութեան պաշտօն վարեր են . քանպի առաջնորդութենէ վանահայրութենէ ետ կեցող անձանց Ազգիս վրայ ինչ գութ ունենալուն վրայ գրել հարկ չեմ տեսներ :

Յօդ. 31. Կրօնական ժողովը վարդապետի ձեռնադրութեան հրամանը կուտայ , Ըստ ժողովոյն որոշման՝ կրօնական հատուկեանց վերկայագիր ընդունելու վանքեր սահմանէ . Երուսաղէմ , Սիս , Կեսարիա , Սերաստիա , Մուշ եւ Աղթամար , ուր տեղին մօտ կը գտնուի ձեռնադրելին՝ վկայագիր ընդունի վանքի կնիքով , այնպէս կեդրոնական Վարչութեան հրաման ընդունի . առանց հրամանի ձեռնադրեալ վարդապետք վերոյգրեալ վանքերունմէկուն մէջ մնան՝ մինչեւ կրօնական հատուկեանց վկայագիր ընդունելու աստիճանին հասնին :

Յօդ. 55. Պօլսոյ թեմական եկեղեցեաց քարոզիչները կրօնական ժողովն կ'որոշէ , եւ Ս. Պատրիարքը կը հաստատէ . քանպի Ս. Պատրիարքի փոխանորդութեան պաշտօնը կը վարեն . ուստի ինչպէս Ս. Պատրիարքը ազգային Ընդհանուր ժողովին մէջ կ'ուխտէ թէ ազգային Սահմանադրութեան անթերի գործադրութեան հսկող պիտի ըլլայ , նոյնպէս իւր կողմանէ եկող թաղային քարոզիչք՝ Ս. Պատրիարքին խոստմնագիր մը յանձնեն , թէ թաղերու մէջ Սահմանադրութեան ճշդիւ գործադրելու հսկող պիտի ըլլան . ազգային Վարչութիւնը խիստ ղիւրութեամբ ամէն թաղ ամէն գաւառ Սահմանադրութիւնը պիտի գործադրել տայ , եթէ խոստմնագիր դէմ գործող վարդապետներն առժամանակ մի վանքի մը մէջ կենալու հարկադրին :

Նաեւ թաղային քարոզիչք երեք ամիսէ մինչեւ մէկ տարի ժամանակաւոր ըլլան , որպէս զի հմտագոյն քարոզիչներն ամեն թաղ

վայելեն կամ վարդապետ հոգալու պաշտօնը ամեն թաղ ունենայ :

Ա. Ընտրողութեան եւ ընտրելութեան պայմանք

Յօդ. 65. Ընտրողական իրաւանց հիմն կը բռնուին ազգային նպաստն, եւ անձնական արժանիքը :

Տաճկերէնի թարգմանութեանը մէջ Իանէ գրուելուն պատճառաւ նպաստ գրեցի, սուրբ, Աէրկի կը հասկնանք :

Ազգային նպաստը ընտրողութեան իրաւունք տալու համար պէտք է ընտրողը տարին գոնէ տիրոջ տէրութեան ստացուածոց համար սահմանած վճարելի տուրքին միայն մէկ տասներորդ մասը ազգային նպաստ վճարէ, ան որ տուն, խանութ, մաղաղայ ելն. ստացուածք ունի. իսկ վարձով տուն, խանութ, մաղաղայ ելն. ունեցողները այնչափ ազգային նպաստ վճարեն, որչափ անոնց տէրերն Հայ ըլլային վարձքի մասին ինչ ազգային նպաստ վճարէին նէ. այսինքն % 4 էն տարեկան գումարին մէկ տասներորդ մասը շաբաթականով, ամսականով. քուէարկութեան չափահասութեան հասնող անձանց կամաց կը յանձնուի ազգային նպաստ վճարել, ամենասակաւ օրական մը ուրոշելով, տարին 500 աշխատութեան օր դընելով, օրը 10 դահեկանէն 5000 դր. տարեկան % 4 էն 120, ազգային նպաստ % 10ը վճարէ 12 դահեկան՝ ստիպողական նպաստ ազգային սնտուկին :

Թաղային ժողովն, թաղային ընդհանուր ժողով ըսել է, եթէ սեղմեալ վիճակի մը մէջ չըլլայ այդ ժողովը նոր նոր կողմնակցութեան առիթ կը պատճառէ. իսկ ընտրողական ժողով կամ Վարչութենէ յանձարարեալ գծութեանց առաջը առնելու համար մասնագործ կազմելու պաշտօնն միայն ունենայ գէշ չըլլար, գըծութեան պատճառը տեղեկագրելէ վերջ մասնագործ վերջանայ, ինչպէս ընտրողական ժողովը պաշտօնը երեսփոխանութեան թաղականութեան համար տեղեկագրին վերջը ես կ'առաջարկեմ ընտրողական ժողովը թաղային գըպրոցի հոգարարութիւնն ալ կազմէ աշակերտաց հայրերը քուէարկու եւ ընտրեալ ընելով, հոգարարութիւնն ալ գաղանի քուէով թաղական խորհրդէ անձ մը առնէ :

Թաղային ժողովը հրաւիրուի թաղին աւագ

քահանայէն, քարոզչին վարչութենէ ընդունած հրամանը երբ քահանային ծանուցուի, վարդապետը միշտ Վարչութեան հրամանին ճշգիւ սահմանադրապէս գործադրութեան հօկողք են :

31 յունվար 1875 ՄԱՐԻԱՐԵԱՆ ԹԱՐՈՒԹԻՒՆ

Վսեմափայլ Ատենապետ էֆէնտի

Սահմանադրութեան Վերաքննիչ Յանձնաժողովոյ տեղեկագիրը Սահմանադրութեան ինչ ինչ կէտերու վրայ մանր փոփոխութիւններ միայն առաջարկած ըլլալով, ստորագրեալ երեսփոխանքս կը գիտենք որ վերաքննութեան կարօտ ըլլալին արդէն փորձերով եւ յատենի Ազգային ժողովոյն իսկ ճանչուած եւ վերաքննութեան ժամանակի պահուած կարեւոր կէտեր մոռցուած կամ դանց եղած են այդ Տեղեկագիրին մէջ :

Այն կարեւոր կէտերէն մէկ քանին են .

Ա. Համադումար Եկեղեցական Ժողովով պատրիարքական ընտրելեաց ցանկ պատրաստելու վերաբերեալ յօդուածը, որոյ տարտամ եւ հակասական իմաստը ներկայ Ս. Պատրիարք Հօր ընտրութեան ժամանակ բաւական վիճաբանութեանց առիթ եղաւ, եւ փոփոխութեան կամ սրբադրութեան կարօտ ըլլալը ճանչցուեցաւ ժողովոյս կողմէ :

Բ. Վարչական ընտրութեանց վերաբերեալ յօդուածոց գործադրութիւնը գրեթէ ամեն ժամանակ գծուարութեանց հանդիպելով նորանոր տնօրէնութիւններ ընել տալու առիթ եղած են Ազգային ժողովոյս. ուստի կ'առաջարկենք որ այն յօդուածները վերաքննուին :

Գ. Սահմանադրութեան ինչ ինչ տրամադրութեանց վերաքննութեան անհրաժեշտ պէտք ունենալուն վրայ Երկրմաս սրբազանի ըրած առաջարկութիւնն անպատճառ նկատողութեան առնուելու որոշում եղած է 1875 օգոստոս 24ի Ազգային ժողովոյ նստին մէջ : Այս որոշումն որ Սահմանադրութեան Վերաքննութեան խորհրոյն կը վերաբերի, հարկ է որ այժմ գործադրուի. որովհետեւ առաջարկողն ազգային գործադիր իշխանութեան նախագահն ըլլալով, իբրեւ իւր քառամեայ փորձառութեան արդիւնք եւ իբրեւ անհրաժեշտ կը ներկայացնէր ժողովոյս, եւ ժողովս ալ այս նկատմամբ ուշադրութեան առած է յատուկ որոշմամբ :

Հետեւեալէս կ'առաջարկենք որ ասոնք եւ

ուրիշ ասոնց նման վերաքննելի կէտերն, ոչ թէ հարեւանցի կերպիւ, այլ Սահմանադրութեան 99Է յօդուածին տրամադրութեան համեմատ կազմուած յատուկ յանձնագործոց մը միջոցաւ վերաքննուին, որպէս զի ազգային ժողովս օտէպ վերաքննութիւններ ընելու չըզբաղի, եւ Սահմանադրութիւնը՝ զէթ ժամանակի մը համար Ազգին վիճակին եւ պիտոյից հրնար եղածին չափ համապատասխանող անփոփոխելի օրէնք մ'ըլլայ :

31 յունվար 1875
Կ. Ս. ՌՈՒՄԵԱՆ
ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ Թ. ԶԵՆՈՐԵԱՆ
Գ. ՆՈՂՈՒԹԱՆ

Վսեմափայլ Ատենապետ Ազգային ժողովոյ Երեսփոխանական ընտրութեանց արդի վիճակը խնդիր մը կը հանէ մեր առջեւ, եւ կը հարկադրէ զմեզ պահ մը մտածել թէ՛ ընտրեալ երեսփոխաններն էսպէս Ազգին ներկայացուցիչն ըլլալու սահմանադրական պայմանին մէջ են թէ ոչ :

Շատ անգամ կը տեսնուի որ քանի մը հարիւր ընտրող ունեցող թաղերէ երեսփոխան կը զրկուին ժողովոյս 3-10-12 քուէներով ընտրեալ, եւ թերեւս օրին մէկը երկու կամ չորս քուէով ալ ընտրեալ երեսփոխան մը գայ հոս, եւ անոր վաւերացումը խնդրոյ նիւթ դառնայ :

Ինչու թաղերն իրենց ընտրական պարտքերը չեն կատարեր. ընտրական եղանակի կամ օրինաց մէջ ինչ թերութիւն կայ արդեօք, որ քուէարկութիւնը այսպէս աննշան եւ անկարեւոր կերպիւ կ'անցնեն. ըստ իս նկատողութեան արժանի են, եւ ընտրութեանց խնդիրը անպատճառ լուծում մը կը պահանջէ : Դիտաւորութիւնն մինչեւ հիմա կատարուած ընտրութիւններն իբր ապօրէն նկատել չէ, անձնականութեանց վրայ չէ, այլ ընտրական օրինաց բարեկարգութիւն մը պահանջել է, բարեկարգութիւն մը՝ որ ընտրութեան եղանակը բարեւորէ, ժողովուրդը հարկադրէ իւր պարտաւորութիւնը կատարելու, եւ երեսփոխանական ժողովն զէէ այն վիճակին մէջ՝ յորում կարենայ էսպէս ներկայացնել Ազգը :

Ուստի կ'առաջարկեմ թէ՛ քանի որ Սահմանադրութեան վերաքննութեան խնդիրը ժողովոյս ատենանը ելած է, անոր այս ամենակարեւոր եւ հիմնական մէկ կէտը որ ժողովրդին

իր երեսփոխանական ընտրութեան իրաւունքը գործադրելուն կը վերաբերի, նկատողութեան առնուի, որպէս զի այսուհետեւ ընտրողը զէթ մեծ մասամբ իրենց պարտաւորութիւնը կատարելու փութան, ընտրեալը ժողովրդեան օրինաւոր ներկայացուցիչն համարուելու զիբքի մը մէջ գտնուին, եւ Ազգային ժողովս իսկ չը հարկադրի քուէից աննշան թուով ընտրեալ երեսփոխաններ վաւերացնել, որ չը կրնար ըստ ամենայնի համաձայնիլ սահմանադրական իրաւանց եւ սկզբանց :

31 յունվար 1875
Ա. ԳՐԻԿԵԱՆ
Լ. ԻՓԷԿՅԵԱՆ
Ա. ԳՐԻԿԵԱՆ
Գ. ՆՈՂՈՒԹԱՆ

Ատենապետ էֆէնտի սոյն գրաւոր առաջարկութիւնները կանոնադրութեան 74 յօդուածին համեմատ նախաձեռնութեան դիւանին յղելի խնդիր ըլլալը յայտնելով, քուէի գրաւ, եւ ժողովը միաձայնութեամբ ՈՐՈՇԵՑ նոյն Դիւանին յղել :

Չորրորդ՝ Ատենապետ էֆէնտի Էքսերձեան էֆէնտի կողմէն մատուցեալ մէկ զըբաւոր առաջարկութիւնն ալ ժողովին ներկայեց, որ կարգացուեցաւ, եւ ահաւաստիկ պատճէնը :

Վսեմ. Ատենապետ Ազգային ժողովոյ

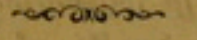
Ազգային Սահմանադրութիւնը եւ Ազգային ժողովոյ կանոնադրութիւնը պարտք կը գնեն Սրբազան Պատրիարքի եւ Ազգային Վարչութեան վրայ, որ սահմանադրական տարելուծութեան վրայ, որ սահմանադրական տարելուծութեան վրայ չէ, այլ ընտրական օրինաց բարեկարգութիւն մը պահանջել է, քարեկարգութիւն մը՝ որ ընտրութեան եղանակը բարեւորէ, ժողովուրդը հարկադրէ իւր պարտաւորութիւնը կատարելու, եւ երեսփոխանական ժողովն զէէ այն վիճակին մէջ՝ յորում կարենայ էսպէս ներկայացնել Ազգը :

ընդլսուն Ա. վիճակաւ դադարելիք երեսօր- խանաց տեղ պէտք եղած նոր ընտրութիւն- ները :

31 Յունվար 1875

ՏԵԼԵԳՐԱՐ Մ. ԷՔՍԷՐՃԵԱՆ

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ.— Ասի արդէն Սահմանադ- րութեան 697 յօդուածոյ տրամադրութեան ու- ժով բացարձակապէս որոշուած խնդիր մ'ըլ- լալով, հարկ չկայ ժողովին կամացը գիտելու համար քուէի դնել : Այս տարի ժողովին մաս- նակի վերանորոգման տարին ըլլալով, կարգը Առաջին վիճակին է, եւ առաջին վիճակը Մայր եկեղեցւոյ, Գումարուի գրասի եւ Կէտիքփաշա- յի թաղերունն ըլլալով, հրահանգ պէտք է զըկել որ ընտրութիւննին կատարեն. նոյնպէս եւ երեսօրխանաց թիւը ամբողջացնելու հա- մար պակասած երեսօրխանաց տեղ տարեկան նոր ընտրութիւնները կատարել տալ : Գիւանս Ս. Պատրիարք Հօր եւ Վարչութեան Քաղ. ժո- ղովոյ այս մասին ունեցած պարտքերնին յիշե- ցընելով կը յանձնէ ի գործադրութիւն :

ԿԱԼՈՒԱԾՈՅ ԴԻՒԱՆԻ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐՆ
ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱՆՕՐԷՒՅ ՀԱՄԱՐԱՌՈՒԹԵԱՆԸ
ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ

Ատենագետ էֆէնտին Օրակարգին անցնե- լով, հրաւիրեց երեսօրխանները կարգաւ խօսք առնուլ վիճաբանութեան համար :

Իֆէօճեւն Հ. ԷՖ.— Խօսք առնելէ առաջ ստիպուած եմ հարցում մ'ուղղել Գիւանին. նախորդ նստին Սահմանադրութեան փոփոխ- եալ տրամադրութեանց ծրագրին վրայ վիճա- բանութիւնն սկսաւ եւ շարունակութիւնը յա- ջորդ նստին մնաց . ինչպէս կ'ըլլայ որ առաջ- նութիւն ունեցող այդ խնդիրն ետ կը մնայ եւ ուրիշ խնդիր մը յառաջ կ'անցնի . ուրեմն հաս- կընալ կ'ուզեմ թէ ո՞րու վրայ պիտի ըլլայ վիճաբանութիւնը :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ.— Ըստ կանոնի Օրակարգը ժողովին փակման միջոցին կը պատրաստուի եւ կը ներկայացուի . նախորդ նստին ալ այսպէս եղաւ եւ ժողովն առանց դիտողութեան ըն- դունեց . հետեւապէս ժողովն որոշած է այս Օրակարգը :

Իֆէօճեւն Հ. ԷՖ.— Ըստ թէ կ'ուզեմ հաս- կընալ ո՞ր խնդրոյն վրայ պիտի սկսի վիճաբա- նութիւնը, որպէս զի ըստ այնմ խօսք առնում :

Երբ Գիւանն իբրեւ ժողովոյն կամքը կը ներկա- յացնէ Օրակարգը, ըսել է Վանօրէից Համա- րառութեան խնդրոյն վրայ պիտի սկսի վիճա- բանութիւնը :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ.— Անշուշտ . որովհետեւ ժողովն իւր նախորդ նստին մէջ ընդունեց կալուածոց դիւանին տեղեկագիրը նախագա- սել, եւ այն օրը դիտողութիւն ընող մը չե- ղաւ . ըսել է թէ ժողովն արդէն որոշած է որ այսօր անմիջական վիճաբանելի խնդիրն ըլլաց կալուածոց դիւանին տեղեկագիրը :

ՆԱԽԱԳԱՀ ՍՐԲԱԶԱՆ.— Այս խնդրոյն վի- ճաբանութեանը չսկսուած պարտ կը համարիմ յայտնել որ Սրբանձտեան Գարեգին վարդա- պետը բողոքագիր մը ունի Վանօրէից խոր- հրդոյ Համարատուութեանը վերաբերեալ : Այն ալ պէտք է կարդացուի :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ.— Կանոնադրութեան 90 յօդուածին համաձայն հանրագիր կամ աղեր- սագիր, որ ժողովոյն կը մատուցուի, տօմա- ըագրեալ պէտք է ըլլայ . նախագահ Սըր- բազանին ակնարկած թուղթը տակաւին այսօր եկած ըլլալով եւ այդ կանոնադրական պայ- մաններէն անցած չըլլալով Գիւանը պարտա- լորեցաւ նոյն թուղթը յատենի ժողովոյ նա- խագահ Սրբազանին յանձնել . որ յանձնեց դի- ւանագետին պէտք եղած կանոնական պայ- մանները լրացնելու համար :

Իֆէօճեւն Հ. ԷՖ.— Եթէ այսպէս է, Ա- տենագիր պիտի էֆէնտինն պատճառաբանութիւնն իրաւացի է :

ՆԱԽԱԳԱՀ ՍՐԲԱԶԱՆ.— Այս կէտը լու- սաբանութեան կարօտ է, թողէք որ բացատ- րեմ : Գարեգին վարդապետի բողոքը չէ թէ նոր՝ այլ քանի մը օր առաջ եկած է . իր բո- ղոքագիրը չորեքշաբթի օր տեսայ Պատրիար- ժարանին մէջ, որ դիւանատունը յանձնուած էր . կարծեցիք թէ կանխաւ գործադիր Վար- չութիւնը տեսնելու է . այս պատճառաւ իւր բողոքագիրը մնաց Վարչութեան դիւանին մէջ : Սակայն այսօր յուշարար գիր մը ստացայ իր- մէ, որով իր բողոքագիրը ժողովին ներկայա- ցընել կը խնդրէ, եւ այս գիրն է որ պահ մ'ա- ռաջ յանձնեցի դիւանագետին :

Իֆէօճեւն Հ. ԷՖ.— Ատենագիր էֆէն- տինն դիտողութիւնը ձիշդ էր, հաւնեցայ . անոր համար առջի բերան թէութեամբ մը քես ալ համողութեացայ : Բայց հիմա նախագահ Սըր-

բազանն ուրիշ բան մը կ'ըսէ, այդ բողոքը քանի մը օր առաջ ինքն ընդունեց եւ յանձնեց է Գիւանին՝ ժողովոյն ներկայելու համար . ուստի քանի որ արդէն ընդունուած եւ յանձ- նուած է Գիւանին, պէտք է որ կարգացուի, մանաւանդ անոր համար որ այս բողոքն այ- սօրուան օրակարգին մէջ գտնուած անմիջա- կան վիճաբանելի խնդրոյ մը կը վերաբերի :

ՆԱԽԱԳԱՀ ՍՐԲԱԶԱՆ.— Ոչ . այդպէս չէ, Իֆէօճեւնն էֆէնտի. իմ տուած բացատրու- թիւնս սխալ ըմբռնեցիք . այսօրուան եկածը յիշեցուցիչ գիր մ'էր ըսի, եւ այն է Գիւանա- պետին յանձնուածը . իսկ բուն բողոքագիրը Պատրիարքարանի դիւանատունը մնացած է եւ այսօր չէ բերուած ժողովին :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ.— Ուրեմն ժողովին պիտի հարցնեմ, այն բողոքոյ յուշարար թուղթն այ- սօր կարգացուելու կուզէ՞ թէ ոչ :

ԱԼԱՃԱՃԵԱՆ Հ. ԷՖ.— Կը հարցնեմ թէ այն գիրն՝ որ այսօր եկած է, միթէ կանոնադ- րութեան տրամադրած ձեւին տակ հասնած է Գիւանին ձեռքը :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ.— Ոչ . քանի որ կանո- նադրական պայմանէն չէ անցած, Գիւանը չկրնար պաշտօնական կերպով գիտնալ թէ այն- պիտի գիր մը եկած է կամ ոչ :

ԱԼԱՃԱՃԵԱՆ Հ. ԷՖ.— Ուրեմն ինչպէս Գիւանը կանոնի հակառակ ժողովոյն կամացը գիմել կ'ուզէ այդ գիրը կարդացուելու կամ չկարդացուելու համար :

ՉԱՅՆԵՐ.— Ոչ ոչ . քուէ չենք կրնար տալ այդ մասին :

ԻԹԻԻՃԵԱՆ Կ. ԷՖ.— Կ'առաջարկեմ որ խնդիրը մնայ յաջորդ նիստին եւ Գարեգին վարդապետի բողոքագիրն ալ մէկ տեղ ներ- կայացուի :

Իֆէօճեւն Հ. ԷՖ.— Ըսել է թէ բողոքար- կուին կողմը պակասութիւն մը չկայ՝ քանի որ նախագահ Սրբազանն ըսաւ թէ քանի մը օր առաջ արեւր է :

ՆԱԽԱԳԱՀ ՍՐԲԱԶԱՆ.— Ըսի եւ դարձեալ կ'ըսեմ . այս չորեքշաբթի օրն եկած էր բողո- քագիրը, երէկ ալ ժամանակ չունեցայ դայն կարդալու . կարծեցի թէ գործադիր Վարչու- թեան անմիջապէս ներկայելի էր այդ խնդիրը . իսկ այսօր երբ այդ յուշարար գիրն ստացայ, որով իւր բողոքագիրն Երեսօր ժողովին մէջ

կարդացուելու կը խնդրէր, պարտք համարեցի ժողովոյ յայտնել :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ.— Խօսքն Իֆէօճեւնն էֆէն- տինն է կալուածոց դիւանի տեղեկագրին վրայ : Իֆէօճեւն Հ. ԷՖ.— Նորէն կը հարցնեմ, ո՞ր խնդրոյն վրայ պիտի խօսիմ . նախ՝ ժողո- վը պէտք է Օրակարգն որոշէ :

ՇԱՀՊԱԶԵԱՆ Ն. ԷՖ.— Խօսք առի Օրա- կարգին վրայ դիտողութիւն մ'ընելու համար : — Ազգային խնդրոց ընդհանուրին ալ կար- գադրութեան կարեւորութիւնն ոչ մէկ երես- փոխան մը կրնայ ուրանալ . բայց միջանկեալ խնդիրներ յաջորդին ձգելը ժամավաճառ ընել է . անցեալ նիստին մէջ երբ Սահմանադրու- թեան վերաքննութեան խնդրոյն վրայ վիճա- բանութիւնն սկսաւ, ատենանի փակման ժա- մը հասնելուն համար այս վիճաբանութիւնը մի- ջանկեալ մնաց, եւ մինչդեռ նոյնին շարունա- կութեամբն այսօր պիտի լուսաբանուէր խըն- դիրը, կը տեսնեմ որ արդէն բացուած խնդիր մը ետ մնացեր է եւ կալուածոց դիւանին տե- ղեկագիրն առաջին եզեր է . շատ կարելի է որ այս տեղեկագրին վրայ այսօր չկրնայ որո- շում լինիլ, որովհետեւ դեռ անոր խօսքը նոր պիտի բացուի, մինչդեռ միւսն արդէն նկա- տողութեան առնուած եւ վիճաբանութիւնն սկսած է նախորդ նիստէն ի վեր, յորում վեր- ջին ատենաբանն ես էի, երբ ժամը 10 ին հաս- նելով ատենանը փակուեցաւ, մնացեալը յաջոր- դին մէջ շարունակելու թէութեամբ : Բայց հիմա դարմանօք կը գիտեմ որ Գիւանն ելեր այս խըն- դիրն երկրորդ կ'ընէ եւ ուրիշ մը առաջին կը դնէ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ.— Արդէն Իֆէօճեւնն է- ֆէնտիի հարցման առթիւ պատասխանեցի թէ Օրակարգը ժողովով որոշուած է եւ ոչ Գիւա- նին ինքնուրոյն տնօրէնութեամբը :

ԽԹԱՍԱՐԵԱՆ Օ. ԷՖ.— Օրակարգին վրայ խօսք կ'ուզեմ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ.— Օրակարգին վրայ խօսք չկայ . խօսքը՝ կալուածոց դիւանի տեղեկագ- րին վրայ է եւ առաջին խօսքն Իֆէօճեւնն է- ֆէնտիինն է : Իֆէօճեւն Հ. ԷՖ.— Պիտի խօսիմ տեղե- կագրին վրայ, երբ կարգն անորն ըլլալուն վը- րայ ժողովին հաստատուն կամքն իմանամ, զոր տակաւին չկրցայ իմանալ : Գիւանը չկրնար բաց- ուած խնդիր մը գրցել եւ ինքնին ուրիշ խընդ- րոյ մը առաջնութիւն տալ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ.— Նախորդ նստին Գիււ-
նըն ատենանի փակման ժամանակ օրակարգը
պատրաստելով կարողաց ժողովին մէջ, եւ դի-
տողութիւն ընող չըլլալուն ընդունուած կը
համարուի: Ուստի այսօր էլնել այսպիսի դի-
տողութիւն մ'ընելն անպատեհ կը գտնեմ:

ՆԱՍԱԳԱՀ ՍՐԲԱԶԱՆ.— Այս միջոցէս
չուտով վերջ տալու համար բան մը պիտի ա-
ռաջարկեմ. թէ որ օրակարգին մէջ փոփոխու-
թիւն պիտի մտնէ, կ'առաջարկեմ որ ազգային
արոց խնդիրն ամենէն առաջ անցնի:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ.— Նախագահ Սրբազանին
առաջարկութեան վրայ եթէ զիտողութիւն ընող
չըլլայ, յաջորդ նիստին օրակարգը կ'անցնի:

ՁԱՅՆԵՐ.— Ազգային արոց ծրագիրն ար-
դէն նախաքննութեան յղուած ըլլալով, անկէ
գալիք տեղեկագրին պիտի սպասուի Օրակար-
գըն անցնելու համար:

ԻՓԷԿՃԵԱՆ Հ. ԷՖ.— Ներեցէք, Ատենա-
պետ էֆէնտին, խօսք մ'ալ ընել. մինչեւ հի-
մա խնդրէն դուրս եղած բոլոր այս խօսքերը
տեղի չէին ունենար թէ որ հաճէիք ամենէն
առաջ իմ յարուցած զիտողութեան վրայ ժո-
ղովին կամացը դիմել, եւ ըսի արդէն թէ եր-
կու խնդրէն մըն ալ ըլլայ՝ պատրաստ եմ ա-
նոր վրայ խօսելու. բայց ժողովոյն կամքը
կ'ուզեմ իմանալ թէ մը խնդրոյն առաջնու-
թիւն պիտի տայ. նորէն կը խնդրեմ՝ հարցու-
ցէք ժողովին թէ նախընթաց նիստէն բացուած
վիճարանութիւնը կ'ուզէ շարունակել, թէ ոչ՝
ուրիշ նոր խնդրոյ մը անցնիլ: Մինչեւ որ այս
հարցման պատասխանը ժողովէն չընդունիմ,
չպիտի կրնամ խղճի եւ սրտի հանդարտու-
թեամբ խօսքս շարունակել:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ.— Ինչպէս պահ մ'առաջ
ըսի, նորէն կ'ըսեմ թէ նախորդ նիստին փակ-
ման ժամանակ Օրակարգ մը որոշուեցաւ եւ
զիտողութիւն ընող չեղաւ. այսօր կ'իջնէք Օ-
րակարգին մէջ փոփոխութիւն մտցնել կ'ու-
զէք, ցաւօք սրտի կը յայտնեմ թէ չեմ կրնար
ընել զայդ:

ՇԱՀՊԱԶԵԱՆ Ն. ԷՖ.— Ոչ. կը սխալիք Ա-
տենապետ էֆէնտի. . .

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ.— Կաղաչեմ, Շահագեան
էֆէնտի, խօսքը ձերը չէ:

(Պահ չէ շէրի կէ րէրէ ժողովին մէջ):

ՆԱՍԱԳԱՀ ՍՐԲԱԶԱՆ.— Ես կը յիշեմ որ
նախորդ նստին երբ Սահմանադրութեան վե-

րաքննութեան վրայ խօսք բացուեցաւ, Շահ-
ագեան էֆէնտին՝ բանի որ որոշուեցաւ,
եւ ալ պիտի խօսէ ըսելով՝ եղած առաջարկու-
թիւն մը պաշտպանեց, եւ տակաւին նոյն
նիւթին վրայ խօսելիք ունիմ ըսաւ, որ չէ ար-
ձանագրուած, եւ կարծեմ արձանագրուած
չըլլալուն համար է որ այսպիսի երկար խօս-
քեր կ'ըլլան այսօր:

ՇԱՀՊԱԶԵԱՆ Ն. ԷՖ.— Քանի որ վերա-
քննութեան խնդիրը նախորդին մէջ բացուած
բայց որոշուած չէր առած, ըսել է թէ պիտի
չարունակուի. այս կ'ուզէի ըսել:

ԻՓԷԿՃԵԱՆ Հ. ԷՖ.— Խօսք կ'ուզեմ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ.— Արդէն խօսքը ձերն է.
Կալուածոց դիւանին տեղեկագրոյն վրայ առա-
ջին խօսք ուղած էք, կրնաք խօսիլ:

ԻՓԷԿՃԵԱՆ Հ. ԷՖ.— Եթէ կը պնդեմ որ
Օրակարգը նախ ժողովով որոշուի, մասնաւոր
կամ անձնական գիտման մը համար չէ: այլ
նպատակս այն է թէ պէտք չէ որ ապօրինի
կամ անկանոն կերպով վարուինք: Ատենապետ
էֆէնտին ըսաւ թէ նախորդ նստին փակման
ատեն Օրակարգն որոշուած է. մեր է, այդ որո-
շուածը ցուցնէք:

ԱԼԱՃԱՃԵԱՆ Հ. ԷՖ.— Եթէ որոշում կը
փնտրուէք, այդ որոշումը ժողովն հիմա ալ
ըրաւ նախորդ նստին ատենագրութիւնը վա-
ւերացնելովը, առանց Օրակարգին վրայ զիտո-
ղութիւն մ'ընելու:

ՇԱՀՊԱԶԵԱՆ Ն. ԷՖ.— Ոչ. մեք Օրակար-
գը չը վաւերացուցինք:

Այս միջոցին շատ մը երեսփոխաններ ա-
ռանց Դիւանէն խօսք առնելու իրարու հետ
խօսիլ սկսան:

Ատենապետ էֆէնտին յառթեան հրաւէր
կարգաց յայտնելով որ եթէ ասանկ՝ առանց
կարգաւ խօսք առնելու խօսիլը շարունակեն,
պիտի ստիպուի ատենը դոցել: Երբ հանդար-
տութիւնը վերահաստատուեցաւ, Ատենապետ
էֆէնտին ազգարարեց Իֆէկճեան էֆէնտինին
թէ կալուածոց դիւանին տեղեկագրոյն վրայ
խօսքն իրն է:

ԻՓԷԿՃԵԱՆ Հ. ԷՖ.— Սահմանադրութեան
վերաքննութեան վրայ խօսք ուղած էի նա-
խորդ նստէն: Մինչեւ որ ժողովն օրինաւորա-

պէս որոշում չընէ եւ չյայտնէ թէ վերաքննու-
թեան վրայ բացուած վիճարանութիւնը մէկրի
ձգելով կալուածոց դիւանին տեղեկագրոյն ա-
ռաջնութիւն տալ կ'ուզէ, իրաւունք չունիմ
նոյն տեղեկագրին վրայ խօսիլ. վասն զի չեմ
ուզեր Դիւանին քոնած ապօրինութեանը մատ-
նակցիլ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ.— Եթէ ուրիշ խօսող չկայ,
Կալուածոց դիւանին տեղեկագիրը քու էի պիտի
դնեմ:

Ձայս ըսելով Ատենապետ էֆէնտին կար-
գաց յիշեալ տեղեկագրին եզրակայութիւնը,
եւ կանոնադրութեան 46 յօդուածին համաձայն
ձերմակ եւ սեւ գնտակներն երեսփոխանաց
ցրուել տալով հրաւիրեց ի գաղտնի քուէար-
կութիւն:

Սոյն միջոցին երեսփոխանաց մէկ մասը
մեկնեցաւ ժողովարանէն:

Ատենապետ էֆէնտին տեսնելով թէ մը-
նացելոց թիւն անբաւական է քուէարկութիւն
կատարել, այս քուէարկութիւնը դադարեալ
հրատարակեց, եւ յայտնեց թէ ուրիշ օրուան
պէտք է մնայ այս մասին որոշում տալը:

Ժամը 9 ին ատենը քառորդ մը դադար
առաւ, եւ յետոյ վերստին բացուեցաւ:

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐԱՔՆՆԻՉ
ՑԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎՈՅ ՄՐԱԳԻՐԸ

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ.— Քառորդ մ'առաջ երբ
Կալուածոց դիւանին տեղեկագրոյն վրայ քուէ-
արկութիւն պիտի լինէր, երեսփոխանաց մէկ
մասին մեկնելուն պատճառաւ կանոնադրու-
թեան 49 յօդուածին համեմատ ստուգեցինք
որ անձնական ներկայութեան մեծամասնութիւն
չէ մնացած. ուստի տեսնելով որ նիստը լիովին
բաւական չէ քուէարկութեան ձեռնարկելու,
գոցեցինք այն խնդիրը ուրիշ նիստի թողով:
Ուրեմն կ'անցնինք հիմա միւս խնդրին, այն է
Սահմանադրութեան վերաքննիչ Ցանձնաժողո-
վոյ Մրագրին վիճարանութեանը. թէ եւ հիմա
ալ երեսփոխանաց անձնական ներկայութիւնը
պէտք եղած թաւով չէ. բայց ըստ որում Օրա-
կարգը վիճարանելի խնդիր մ'է, խօսք ուղղ-
ներուն կրնամ խօսք տալ, խօսքը Ալաճաճեան
էֆէնտինն է:

ԱԼԱՃԱՃԵԱՆ Հ. ԷՖ.— Վերաքննութեան
խնդիրն այսօր չկրնար նայուիլ. որովհետեւ
ըլի մ'առաջ նախաձեռնութեան դիւանին ան-
դամներէն Ռուսինեան եւ Պատնասեան էֆէն-
տիները զիտողութիւն ըրին իրենց դիւանին
կողմէ եկած տեղեկագրին համար ըսելով թէ
թերի եւ անկատար կերպով ներկայացեր է.
ուստի կ'առաջարկեմ որ նոյն տեղեկագրին ետ
դարձնելով նոր եւ կատարեալ տեղեկագիր մը
ուղուի յիշեալ դիւանէն:

ԿՐՃԻԿԵՍՆ Յ. ԷՖ.— Ես ալ նոյնը պիտի
ըսեի՝ ինչ որ Ալաճաճեան էֆէնտին ըսաւ:

Տ. ՄԱՏԹԷՈՍ Վ. ԵՉՄԻՐԼԵՍՆ.— Նախա-
ձեռնութեան դիւանին անդամներէն Պատնաս-
եան էֆէնտին յայտնեց թէ ինք ստորագրեր է
եւ երկու անգամ պարունակութիւնն ընդուներ
են, որ դիւանին մեծագոյն մասն են, միւս
կողմէն Ռուսինեան էֆէնտին ալ դէմ զիտո-
ղութիւն մը չըրաւ. ինչպէս կ'երեւայ ներկա-
յացման ձեւէն, որ դեկտ. 20 ին դրուեր եւ
Պատնասեան էֆէնտին ստորագրուեր, եւ
յունվար 17 ին ներկայացուեր է, այսքան մի-
ջոցի մէջ նոր զիտողութիւն մ'ալ չէ եղած. . .

ՊԱՌՆԱՍԵԱՆ Պ. ԷՖ.— Ես չըսի թէ տա-
կաւին չստորագրեցի. այլ ստորագրեցի զիւս-
նին ատենապետին ներկայացուելու համար:

Տ. ՄԱՏԹԷՈՍ Վ.— Բայց դիւանին ատե-
նապետը չէ ստորագրեր եղեր, ինչ կ'իջնէ ատ-
կէ. անգամ մը ստորագրելէ ետեւ երբ կ'ընէ
թէ ստորագրեցի մեր ատենապետին ներկայաց-
ուելու համար եւ թէ տակաւին պակասներ
կան, անընդունելի է. չեմ կրնար հասկընալ
զայս. միթէ ստորագրած օրը Ատենապետ է-
ֆէնտին ներկայ չէր կամ չէր գիտեր որ տե-
ղեկագիրը դուք ստորագրեցիք. երբ տեղեկագիր
մը կ'ստորագրուի, լրացած գործ կ'ըլլայ չիմա
ալ սկսուած խնդիր մը երեսփոխանական ժողո-
վէն դուրս հանել կ'ուզեն. հանելուկ մ'է այս:

ՇԱՀՊԱԶԵԱՆ Ն. ԷՖ.— Այս առթիւ Պառ-
նասեան էֆէնտի ըսածը ճշմարիտ կը գտնեմ
եւ ներկայացեալ տեղեկագրին ետ դրկելու հա-
մար եղած առաջարկութեան կը ձայնակցիմ.
վասն զի այս տեսակ սխալումներ կրնան պա-
տահիլ ժողովոյ կամ դիւանի մը մէջ. քանի որ
Պատնասեան էֆէնտին պայմանաւ ստորագրած
ըլլալը կը խոստովանի, եւ քանի որ նոյն դի-
ւանին ատենապետ Ռուսինեան էֆէնտին թէ-
եւ տեղեկագրին պարունակութիւնը չթխտեց,

բայց ըստ թէ տեղեկագրերի մասին սխալ մը կայ, դիւանը չէ ընտրած զՓափազեան էֆէնտին, ուրեմն չկրնար ընդունուիլ այդ տեղեկագիրը, եւ պէտք է ետ դրկուի:

ԿՐՃԻԿԵԱՆ Յ. ԷՖ. — Խնդիրը պարզ է. քանի որ կը տեսնենք թէ Նախաձեռնութեան դիւանին անդամներն անհամաձայն են այս տեղեկագրի մասին, նոյն իսկ ատենապետին կ'ըսէ թէ՛ հաւանութիւն չունէի ժողովին ներկայացուելուն եւ թէ վերջին նիստ մը պիտի ընէինք տեղեկագրին ընթերցման համար, միւս կողմէ մէջերնուն մի կրնանք ճանչնալ տեղեկագրեր, քանի որ տեղեկագրերը բացառութեամբ ստորագրեր է, եւ քանի որ անհամաձայնութիւնը տիրած է մէջերնին, ես ալ կ'առաջարկեմ որ ետ դրկուի, որպէս զի համաձայնին եւ այնպէս բերեն:

ԻԻԹԻԻՃԵԱՆ Կ. ԷՖ. — Տեղեկագրին ետ յըղելու առաջարկութեան կը ձայնակցիմ:

ՀՈՎՈՒԵԱՆ Ղ. ԷՖ. — Ես ալ կը կրկնեմ:

Տ. ԱՄԲՐՈՍԻՈՍ Վ. ԻՍԿԵՆՏԷՐԵԱՆ. — Տ.

Մատթէոս վարդապետին ըսածներուն ըստ ամենայնի համամիտ եմ. արդէն ինչպէս Պառնասեան էֆէնտիին նոյնպէս դիւանին ատենապետ Ռուսինեան էֆէնտիին տուած բացատրութիւնները բաւական նշմարել կուտան թէ տեղեկագրին ընդունած են. միայն տեղեկագրերի մասին անհամաձայն են, զայն ալ Ռուսինեան էֆէնտիին ներկայացուց, որ է Պառնասեան էֆէնտիին. ուրեմն ասոր համար չարժէք տեղեկագրին ետ դարձնել եւ ժամանակ կորսնցնել. ըստ իս քուէի դրուելով կրնայ այս կնճիռն անմիջապէս վերջանալ:

ՊԱՌՆԱՍԵԱՆ Պ. ԷՖ. — Տեղեկագրին մէջ իմ ստորագրութիւնս տեսնելով պահ մ'առաջ մեղադրողներ եղան թէ խնդիրն ուրիշ կերպ եղած լինի. ուստի հարկ կը համարիմ քանի մը բացատրութիւն տալ: Խնդիրը տեղեկագրին պարունակութեանը վրայ չէ. պարունակութեանը մասին ես ալ ատենապետն ալ համամիտ ենք. խնդիրը հասկնալով ներկայացման վրայ է. քանի որ գործին մէջ հասկնալ մտած է՝ այս դիտողութիւնները կրնան ըլլալ. քիչ մ'առաջ բողոքագիր մը եկած էր. Կանոնադրութեան մէջ սահմանուած ձեւերը կատարուած չըլլալուն համար չը կարգացուեցաւ եւ ետ մնաց. նոյնը կրնամ ըսել նաեւ այս խնդրոյն մէջ. խորհրդարանական ձեւերու մէջ

երբ դիւան մը տեղեկագիր կը չինէ, նախ Ատենապետը կ'ստորագրէ եւ յետոյ անդամները, մեր տեղեկագրին ներկայացուած ասանկ եղած չէ. Փափազեան էֆէնտիին ըսաւ ինձ. « դուն ստորագրէ, ետքը ատենապետին կը դրկեմ եւ անոր հաւանութիւնն ստանալէն ետեւ կը ներկայացնենք »: Բայց փոխանակ նորէն մեր դիւանին ներկայացնելու, ինք ալ իւր դիտողութիւնն ըրեր եւ ինքզինքն ալ տեղեկագրեր նըշանակելով ներկայացուցեր է ժողովին:

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Գիտէք երեսփոխան էֆէնտիներ, Պառնասեան էֆէնտիին ինչ ըսել կ'ուզէ, բացատրելու կատարելով. թէ եւ ես ստորագրեր եւ յանձներ էի տեղեկագիրը, թէ եւ մեծամասնութիւն կար դիւանի անդամոց ստորագրութեան մէջ, թէ եւ երեքնիս ալ տեղեկագրին պարունակութեանը համամիտ էինք, բայց Փափազեանը պարտական էր չ'ներկայացնել տեղեկագիրը, երբ ժողովին Օրակարգն էր վերաքննութեան խնդիրը իրեւ միմիայն վիճաբանելի խնդիր, եւ թէ ինք եւ թէ Ռուսինեան էֆէնտիին նոյն նստին բացակայ կը մնային: Սակայն չըսէր թէ ինչ պէտք էր ինձ ըսել, եթէ ժողովը Նախաձեռնութեան դիւանին նոյն օրը հարցնէր թէ ինչ ըրաւ իրեն յանձնուած գործին զննութիւնը. պատուիրած էին ինձի որ տեղեկագիրը չ'ներկայացնեմ, կամ եթէ նոյն նստին ներկայ պիտի չըգտնուէին, գէթ երկտող գրով մը իրենց կամքը ինձի ծանուցած էին. ուրեմն ինչպէս կըրնայի չ'ներկայացնել զայն, որ արդէն երեքնուս հաւանութեամբը պատրաստուած էր, եւ միայն իմ եւ Ռուսինեան էֆէնտիին ստորագրութիւնը կը պակսէր: Ես ալ նախընթաց նստին մինչեւ ատենի բացման ժամը սպասեցի Ռուսինեան էֆէնտիին. երբ նա չեկուցաւ, այն ատեն ստորագրեցի դիւանին գրասեղանին վըրայ. ինչպէս տեսաւ Տ. Մատթէոս վարդապետ եւ յանձնեցի Ատենապետ էֆէնտիին, Պառնասեան էֆէնտիին պայմանաւ չ'ստորագրեց, այլ ամբողջապէս իրբեւ լմնցած գործ ստորագրեց եւ յանձնեց ինձի. եւ պէտք է ըսեմ թէ թաղային ժողովոյ առաջարկութեան մասն ալ Ռուսինեան էֆէնտիին խմբագրութիւնն եւ Պառնասեան էֆէնտիին պարտութիւնն է, որ աւարտած էր դեկտ. 20 ի նստին, որուն ատենապետութիւնը Ռուսինեան էֆէնտիին կը վարէր: Երբ նոյն նստին խնդիրը բացուէր, տեղեկագիրն ալ պիտի ներ-

կայանար. բայց ըստ որում խնդիրը նոյն օրը չբացուեցաւ. Ռուսինեան էֆէնտիին դիտողութիւն ըրաւ թէ մինչեւ դալ նիստ ժամանակ ունեցանք նորէն մէկտեղելու. եւ երկուքն ալ Ա շարքի մէջ չեկուցան բնաւ. յաջորդ նիստին որ է նախընթաց նիստը՝ չեկան. ես ալ նոյն օրը ատենապետը բացուելու միջոցին ստորագրեցի եւ յանձնեցի Ատենապետ էֆէնտիին: Ըսածներէս կ'երեւի որ ես սպասեր եմ Ռուսինեան էֆէնտիին. բայց չէի համարձակեր որ ժողովը ալ սպասեցնէի. ասանկ բան դեռ նոր կը տեսնուի: Չեմ հասկնար ինչ ըսել կ'ուզեն. կ'ընդունին թէ պարունակութեանը վրայ ամէնքս ալ համամիտ ենք. ուրեմն ինչ կը մնայ դուրը. տեղեկագրերի մասը. ով կ'ըսէ թէ ես տեղեկագրերու թիւնն ընդունած եմ. տեղեկագրին իմ ձեռքովս ներկայացուելուն համար դիւանագիրը զիս տեղեկագրեր նշանակեր է, եւ իրօք ալ նոյն աւուր տեղեկագրերն եմ. բայց իբրեւ տեղեկագրեր ստորագրած եմ: Եւ ինչ բանի տեղեկագրութիւնը պիտի ընէի. ժողովս Սահմանադրութեան համաձայն Ա երաքննիչ Յանձնաժողով մը դրած է, որ երկար ժամանակ աշխատասիրելով ընդարձակ տեղեկագիր մը եւ փոփոխելի տրամադրութեանց ծրագիր մը բերած է եւ իր յատուկ տեղեկագրերն ունի անշուշտ. Նախաձեռնութեան դիւանն իր առաջարկած քանի մը բարեփոխութեանց համար տեղեկագրերի ինչ պէտք կրնայ ունենալ. շատ շատ իր նոր առաջարկութեանը համար տեղեկագրեր մը պիտի նշանակէ, որ պաշտպանէ զայն. այդ տեղեկագրերն ալ ես չէի կրնար ըլլալ, որովհետեւ այդ առաջարկութիւնն արդէն ընդունած չեմ որ կարենամ պաշտպանել զայն. կամ Ռուսինեան էֆէնտիին եւ կամ Պառնասեան էֆէնտիին պիտի ըլլար. քիչ մը առաջ Ռուսինեան էֆէնտիին զՊառնասեան էֆէնտիին տեղեկագրեր ցուցուց. ալ ինչ խնդիր կը մնայ. ժողովին ժամերը գոնէ պէտք է խնայել:

ԻԻԹԻԻՃԵԱՆ Կ. ԷՖ. — Իմ ըսելիքս միայն մէկ կէտին վրայ է. անկանոնութեան գլխաւոր կէտը տեղեկագրերի խնդիրն է. Նախաձեռնութեան դիւանը առաջարկութիւն մը կը ներկայացնէ եւ անդամներէն մէկը զայն չընդունիր ու կը հերքէ. ինչպէս կարելի է որ այդ անգամը տեղեկագրեր ըլլայ՝ երբ պիտի պաշտպանէ բերած տեղեկագիրը. միթէ հերքողը տեղեկագրեր կրնայ ըլլալ:

ԷՖՍԷՐՃԵԱՆ Տ. ԷՖ. — Այս դիտողութիւնք բնաւ տեղի չունին այսօր. կրճիկեան էֆէնտին եւ մէկ քանի երեսփոխանք թերեւ իրաւունք ունենային՝ թէ որ անցեալ նիստին ընէին իրենց դիտողութիւնները, երբ տեղեկագիրը ներկայացաւ: Նոյն օրը այսպիսի դիտողութիւն ընող չեղաւ. ժողովն ընդունեց, եւ վիճաբանութիւնն անոր վրայ բացուեցաւ. եղած սխալ մ'ալ իբրեւ ատենագրական դիտողութիւն Ռուսինեան եւ Պառնասեան էֆէնտիները Ատենագրութեան ընդունելութեան միջոցին ներկայացուցին եւ արձանագրուեցաւ. հիմա խնդրոյն վրայ կրնանք վիճաբանիլ, տեղեկագրեր ճանչնալով այն անձը, զոր դիւանը կը ներկայացնէ մեզ: Ռուսի շատ անտեղութիւն է հոս եկած խնդիր մը նորէն ետ դարձնելու մասին այսչափ խօսիլն անգամ:

ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Կարծեմ թէ իւրաչիւր դիւան իրեն յանձնուած գործոց անթերի կարգադրութեան համար նուիրական պարտաւորութիւն ունի. մենք պարտաւոր ենք այդպիսի վաստակաւորաց համար չ'նորհակալուելու յայտնել. այսու ամենայնիւ այս տեղեկագրեր՝ որ ներքին անհամաձայնութեան առիթ է տուեր, եթէ արատաւոր է, պէտք է յետոյ դարձնել:

ՓԱՓԱԶԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Ո՞րն է արատը:

ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ Ս. ԷՖ. — Տեղեկագրերի խընդիրն է:

ԿՐՃԻԿԵԱՆ Յ. ԷՖ. — Տ. Ամբոսիոս վարդապետ ըսաւ թէ Ռուսինեան էֆէնտիին ուրիշ խօսք չըրաւ բայց միայն սխալ մ'ուզեց ըսելով թէ տեղեկագրեր չէր կրնար ըլլալ այն անձը՝ որ բացառութեամբ ստորագրած է: Գործը քանի մը անձանց ներկայութեան յայտնեց թէ համամիտ չէր եւ չէ նոյն տեղեկագրին, եւ թէ քանի որ տեղեկագրին ալ ինք ստորագրած չէ եւ տեղեկագրերին ալ որոշուած չէ, չկարծեր որ ժողովը ալ ընդունի: Ասկէ կը հետեւցնեմ թէ քանի որ անոնց մէջ կարծեաց անհամաձայնութիւն կայ, պէտք է նըկատողութեան առնուի այս խնդիրը:

ՏԱՀՊԱԶԵԱՆ Ն. ԷՖ. — Խօսք կ'ուզեմ:

ԱՍԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Խօսքը ձերն է:

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Ք. ԷՖ. — Կանոնական դի-

տողութիւն ունիմ . թեր ու դէմ փոփոխակի պէտք է խօսուի , մինչդեռ երկու անգամ է որ իրարու վրայ դէմ կը խօսուի , եւ հիմա ալ դէմ խօսողի խօսք կը տրուի :

ԿՐՃԻԿԵԱՆ Յ. ԷՖ.— Կեռ խօսքս չլինցուցի : հօգ չէ թէ որ Ռուսիանէն էֆէնտին համաձայնի , ստորագրէ եւ տեղեկագրերն որոշեն , այն ատեն խնդիրը կը լինայ եւ հարկ չմնար տեղեկագրին ետ տալ :

ՇԱՀՊԱԶԵԱՆ Ն. ԷՖ.— Յաւալի է որ մեր մէջ ազգային խնդիր մը լուծարանելու ատեն անարգանքներ կը լինին . հիմա փախաղեան էֆէնտին որ սոյն տեղեկագրին տեղեկագրերի պաշտօնը վարած է , տեղեկագրին պարունակութիւնն իւր դիւանին կողմէ ընդունելի է թէ չէ , այդ երկրորդական է , բան մը յիշեցուց . ըսաւ թէ Վերաքննիչ Յանձնաժողովը տեղեկագրեր որոշած է , ինչ հարկ նախաձեռնութեան դիւանին ալ տեղեկագրեր որոշել եթէ այսպէս է տեղեկագրին ետ ուղարկելու եւ նոր տեղեկագրի սպասելու հարկ չմնար : Բայց ցաւելով կ'ըսեմ թէ նախաձեռնութեան դիւանն ինչ ըրած է , բառերու փոփոխութիւն միայն , որ կարեւորութիւն մը չունի . ուրեմն ինչ հարկ կը մնայ նախաքննիչ դիւանաց , քանի որ այսպիսի պաշտօնական խօսքեր կը լսենք . եթէ ժողովը պէտք զգացեր եւ սահմաներ է այդ դիւանները , անոնցմէ եկած խնդիրներն ալ պիտի ընդունի . ապա թէ ոչ պէտք է նախաքննիչ դիւանները վերցուին :

ԻՓԷԿՃԵԱՆ Զ. ԷՖ.— Խօսք կ'ուզեմ . ես ի նպաստ պիտի խօսիմ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ.— Կը յայտարարեմ որ առեւանի փախման ժամը հասած է . ուրեմն յաջորդ նստին Օրակարգն ու օրն որոշենք :

ԽՕՃԱՍԱՐԵԱՆ Օ. ԷՖ.— Փախաղեան էֆէնտին ինքզինք արգարացնելու առթիւ մեծ գաղտնիք մը երեւան հանց , որուն ուշադրութիւն չեղաւ : Ըսաւ թէ Վերաքննիչ Յանձնաժողովը տեղեկագրերը Օրակարգին մէջ անցած էր , եւ այն նիստին երբ խնդիրը պիտի բացուէր , պարտաւորեցայ դիւանին տեղեկագրերը ստորագրել եւ յանձնել : Ըսել է թէ խնդրոց կարգի տուտար չկայ եւ Կիւանն իւր ձեռքը պատրաստ չեղած խնդիրներ կ'առաջարկէ անցընել Օրակարգին մէջ , այս կը նշանակէ թէ մեր Մայր դիւանին մէջ անկանոնութիւն կայ :

ԶԱՅՆԵՐ.— Այո , այո :

ՆԱԽԱԳԱՀ ՍՐԲԱԶԱՆ.— Կ'առաջարկեմ որ յաջորդ նստին ազգային արոց խնդիրն առաջին լինի : Որովհետեւ 15 օրէն Տեառնընդառաջի տօն է , նիստ չենք կրնար ունենալ . հետեւապէս յաջորդ նիստն երեք շաբաթէն ետեւ պէտք է ըլլայ , եւ մինչեւ այն ատեն Համարակալութեան դիւանին տեղեկագրին ալ կը հասնի :

Այս միջոցին Ատենապետ էֆէնտին Ռուսիանէն էֆէնտի կողմէն տամակ մը ստացած ըլլալը յայտնելով կարգաց զայն ի լուր ժողովոյն , որ ահաւասիկ .

« Սահմանադրութեան վերաքննելի կէտերուն ընդհանուր վիճարանութեան մէջ խօսք կը խնդրեմ յաջորդ նիստին մէջ խօսելու պայմանաւ . այսօր տկարութիւն ունիմ : Կը խընդրեմ , խօսից կարգին մէջ արձանագրէք զիս » :
ՌՌՍՈՒՆԵԱՆ

ԶԱՅՆԵՐ.— Ուրեմն Ռուսիանէն էֆէնտին վիճարանութեան պատրաստուած է եւ իրենց տեղեկագրին ետ դառնալուն չսպասեր :

ԻՓԷԿՃԵԱՆ Զ. ԷՖ.— Խօսք կ'ուզեմ :

ՆԱԽԱԳԱՀ ՍՐԲԱԶԱՆ.— Խօսելու փափաք ունեցող եւ ճիշդ արձանագրութիւն ուղղ եւ ընտփոխան էֆէնտիններուն կ'առաջարկեմ որ տուրքի խնդիրը նախադասելու թողտուութիւն ընեն . վասն զի մինչեւ որ պիտածէի խնդիրն չորոշուի , չենք կրնար երեսփոխանաց խօսքերն ճշդիւ արձանագրելու կարող դիւանագրպիւրներ ունենալ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ.— Նախագահ Սրբազանին առաջարկութիւնը քուէի պիտի դնեմ :

ԶԱՅՆԵՐ.— Ո՛չ . կանոնը կ'աւրուի , Համարակալութեան դիւանին յղուեցաւ տուրքի խնդիրն . անկէ տեղեկագրի չեկած Օրակարգը չանցնիր :

ՇԱՀՊԱԶԵԱՆ Ն. ԷՖ.— Նախագահ Սրբազանն այնպիսի առաջարկութիւն մ'ըրաւ , որոյ կարեւորութիւնն ու ստիպողականութիւնը կարծեմ եւ ոչ մէկ երեսփոխան մը չկրնար ժխտել . վասն զի ամեն ազգի կառավարութեան հոգին զրամն է . այս զրամի խնդիրը մեր մէջ բարձի թողի մնացած է . կուզանք հոս կ'առաջարկենք , բայց ընաւ խորհող չկայ թէ ինչով պիտի մատակարարուին մեր պաշտօնատան ծախս

քերը , մեր վարժարաններն ու եկեղեցիները : Ուստի ես ալ այս մասին Սրբազան Պատրիարք Հօր հետ համակարծիք ըլլալով կ'առաջարկեմ որ տուրքի խնդիրն առաջին ըլլայ . երեք շաբաթէն չհասնիր ըսողներուն ալ կը պատասխանեմ թէ Սրբազան Հայրը կրնայ Համարակալութեան դիւանին պէտք եղած յորդորներն ընել , որպէս զի իրեն յանձնուած ծրագրին պատասխանը չուտով հասցնէ :

ԽՕՃԱՍԱՐԵԱՆ Օ. ԷՖ.— Բայց ի՞նչ կ'ուզէք , Համարակալութեան դիւանն՝ որու յըդուեցաւ տուրքի ծրագիրը , ազդեցութեան տակ դնել կ'ուզէք . կարելի է թէ չորս շաբաթ պէտք պիտի ըլլայ իւր պատասխանը տալու համար :

ՇԱՀՊԱԶԵԱՆ Ն. ԷՖ.— Ըսի թէ Սրբազան Հայրը կ'աշխատի կարելի եղածին չափ շուտ հասցնել տալու համար :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ.— Նախագահ Սրբազանին առաջարկութեան մէջ ստիպողականութիւն կայ թէ ոչ . նախ այս կը հարցնեմ ժողովին :

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Ք. ԷՖ.— Քանի որ արոց ծրագիրը Համարակալութեան դիւանին յըդուեցաւ , պէտք է անկէ գալիք տեղեկագրին սպասուի :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ.— Քանի որ արոց խնդրոյն ստիպողականութիւնը պատճառաբանութեամբ հանդերձ ցոյց կը տրուի , կրնայ նախադասութիւն տրուիլ անոր :

ՇԱՀՊԱԶԵԱՆ Ն. ԷՖ.— Կանոնական դիտողութիւն ունիմ այս մասին :

ՆԱԽԱԳԱՀ ՍՐԲԱԶԱՆ.— Քանի որ ժողովն իմ առաջարկութեանս ստիպողականութիւնն ընդունելու տրամադիր է , թո՛ղ արձանագրութիւնն այս , եւ Համարակալութեան դիւանին տեղեկագիրը պատրաստուած օրէն թո՛ղ առաջին ըլլայ տուրքի խնդիրը եւ երկրորդ՝ վերաքննութեան խնդիրը :

(Հասնութեան յայտեր)

ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ Ք. ԷՖ.— Սահմանադրութեան վերաքննութեան խնդիրը ժամանակի եւ մէկ քանի նիստերու կարօտ է , եւ կրնայ ետքի մնալ . եւ օրէնքը կը արամադրէ որ Վարչութեանէն եկած համարատուութիւնները Օրակարգին մէջ միշտ առաջնութիւն ստանան : Ուստի պէտք է որ Կալուածոց դիւանի տեղեկագիրը Սահմանադրութեան վերաքննութեանէն առաջ անցնի :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ.— Տրոց ծրագիրը կարգացուելէն ետեւ Իւթիւճեան էֆէնտին էր կարծեմ որ առաջարկեց թէ ծրագիրը նախ տպագրեալ երեսփոխանաց հաղորդուի եւ անկէ ետեւ խնդրոց կարգ ըլլայ . արդեօք Համարակալութեան դիւանին տեղեկագրին ալ կանխաւ կարդալու պէտք չունին : Խոչալէս առօրին Օրակարգ կ'ըլլայ :

ԻԽԹԻԻՃԵԱՆ Կ. ԷՖ.— Անանկ չէ . Վարչութեան ծրագիրն այսօրուան ատենագրութեան մէջ պիտի անցնի , կը մնայ Համարակալութեան դիւանէն գալիք տեղեկագրին : Այսօրուան ատենագրութիւնն ութ կամ տասն օրէն տպեալ ձեռքերնիս կը հասնի , եւ որովհետեւ յաջորդ նիստն երեք շաբաթէն ետքը պիտի ըլլայ , հաւանականաբար Համարակալութեան դիւանն ալ կրնայ մինչեւ այն ատեն իւր տեղեկագիրը բերել , որուն վրայ վիճաբանութիւն ալ պիտի ըլլայ հարկաւ . ի՞նչ արգելք կրնայ ըլլալ առաջնութիւն տրուելուն , մանաւանդ որ Քաղ. ժողովոյ բերած ծրագիրն ձեռքերնիս է եւ արգէն դիտողութիւննիս պատրաստած պիտի ըլլանք :

ՃԻԼԱՃԵԱՆ Պ. ԷՖ.— Իբրեւ Ելեւմտից Հոգաբարձութեան անդամներէն մին հարկ կը համարիմ քանի մը բացատրութիւն տալ այս մասին : Շատ անգամ կեդր. սնտուկն այնպիսի նեղ վիճակի մը մէջ կ'իյնայ՝ որ չկրնար հատուցանելի պարտքերէն մինչեւ անգամ հարկւր դուրուշ վճարել . երբեմն գաւառները դիր դըրելու համար գրագիր չենք գտներ , վասն զի դիւանագրպիւրները քիչ են : Ասոր համար ես ալ Սրբազան Պատրիարքին կը ձայնակցիմ ըսելով թէ ստակի խնդիրն առաջին պէտք է ընել . բայց կանոնին համաձայն պէտք է վարուինք :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ.— Ներքին Կանոնադրութեան համաձայն խնդրոյ մը ստիպողականութիւնը նախ կը նկատուի , եւ ըստ այնմ այն խնդիրը առաջնութիւն կ'ստանայ . արդ տուրքի խնդրոյն ստիպողականութիւն ունենալը ամէն երեսփոխան ճանչցան . կը մնայ վերաքննիչ Յանձնաժողովոյ ծրագրին խնդիրը՝ որուն վրայ քիչ մը առաջ շատ խօսուեցաւ , յաջորդ նիստին Օրակարգին մէջ Կալուածոց դիւանին տեղեկագրէն առաջ կամ ետքն անցնելու կէտն վերստին որոշել . ուստի այս կէտը քուէի կը դնեմ :
ԻԽԹԻԻՃԵԱՆ Կ. ԷՖ.— Կ'առաջարկեմ վե-

բաքննութեան խնդիրը քննելէ որոշուած ընդհանուր քննութեան անուամբ գրուի , ինչպէս էր յառաջ :

ԱՏԵՆԱԴՊԻՐ ԷՅ.— Խնդրոց կարգին մէջ արձանագրեալ է Փոփոխելի տրամադրութիւնք Սահմանադրութեան , եւ օրակարգը Վերաքննիչ Յանձնաժողովոյ ծրագրին վրայ ըլլալով , նախընտրեալ նիստին մէջ մոտցուել էր այդ երկուքը մէկէն զննել . այս նիստին կ'ուղղուի :

Ատենապետ էֆէնտին քուէի դրաւ , եւ Դիւանին անդամոց ձեռնպահութեամբ ժողովն 9 ձայնի դէմ 12 ձայնով ՈՐՈՇԵՑ ըստ առաջնոյն կալուածոց դիւանին տեղեկագիրը նախադասել Վերաքննիչ Յանձնաժողովոյ ծրագրէն :

Հետեւապէս ժողովը որոշեց յաջորդ նիստին 5 շաբաթէն դուրս ըստ յետագայ Օրակարգի .

1. Ծրագիր ազգային տրոց . (եթէ Համարակալութեան դիւանին տեղեկագիրը հասնի մինչեւ ջաջորդ նիստ .)
2. կալուածոց դիւանի տեղեկագիրը ազգային վանօրէից համարառութեանը վերաբերեալ .
3. Փոփոխելի տրամադրութիւնք Սահմանադրութեան .- Վերաքննիչ Յանձնաժողովոյ ծրագիրը :

Ատենը գոցուեցաւ ժամը 10 ին :

ԱՏԵՆԱԴՊԻՐ
Ս. Գ. Գ. ՓԱՎԱՅԱՆՏ

ԱՏԵՆԱԳԵՏ
Ս. Գ. ԿՈՍԱՆՂ

ԳԻՆ 2 ՂՐՈՒՇ

ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՍՆՏՈՒԿԻՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎՈՅ ԾԱԽՈՒՑ ՅԱՏԿԱՑԵԱԼ

Կը ճախոշի ի Դիշանառան Պատրիարքարանի , և կը գտնուշի
Եկեղեցեաց քանկալները .